

Ondernemerschap, ervaring en doorzettend vermogen nóg belangrijker dan eigen vermogen

Boer worden, maar hoe?

In de kerstspecial 'nieuwe melkers' komen vier stellen aan het woord die vanuit het niets een melkveebedrijf zijn begonnen of daar nog ijverig naar op zoek zijn. Maar wat zijn de kansen voor nieuwe melkers die niet van boerenafkomst zijn in Nederland, Vlaanderen en het buitenland?

Deskundigen zetten de beperkte mogelijkheden voor nieuwe melkers uiteen.

tekst **Florus Pellikaan**

Velen kennen wel een jong stel dat dolgraag een eigen melkveebedrijf wil starten ondanks dat ze niet van boerenafkomst zijn. Net zoveel mensen weten ook dat de mogelijkheden voor starters in de Nederlandse en Vlaamse melkveehouderij bijzonder klein zijn. Toch zijn er ondernemers die het voor elkaar krijgen om de spaarzame kansen te verzilveren en een eigen melkveebedrijf op te zetten. 'Ik zou jonge mensen die deze droom hebben, willen adviseren om zich te bekwamen in de sector en de ogen en oren open te houden om zo mogelijkheden te ontdekken. Ook dat is onderdeel van het ondernemerschap. De een ziet nu eenmaal meer dan de ander', stelt Jacob van Dijk, directeur agri bij Friesland Bank. 'Maar het is heel lastig, zeg ik in alle eerlijkheid. Misschien twee of drie op de honderd financieringsaanvragen die we krijgen betreft starters.' Jan Beembroek, vakdirecteur agroadvies bij GIBO Groep, onderschrijft de mening van Van Dijk. 'Zonder een uitgebreide berekening te doen, kun je eigenlijk al zeggen dat de opstart van een bedrijf bijna onmogelijk is. Het rendement om geïnvesteerd vermogen in de melkveehouderij is nul of soms zelfs negatief, dan valt het niet mee om een dergelijke stap rendabel te rekenen.'

Bedrijf van derden overnemen

Hans de Bie, sectormanager veehouderij bij Rabobank, geeft aan geen enkele starter op voorhand weg te schuiven. 'Maar de mogelijkheden zijn beperkt en honderd procent financieren is niet verantwoord. Bij de opstart van een geheel nieuw bedrijf bedragen de investeringen in gebouwen, quatum, voer en vee al snel 15.000 euro per koe, en dat is nog

zonder grond. Bij minimaal 25 tot 30 procent eigen vermogen weet je dat iemand een goed gevulde achterzak moet hebben om dit rond te krijgen.' Desgevraagd willen de financiële deskundigen de spaarzame alternatieven die er zijn, wel op een rij zetten. 'De enige kans die ik zie, is een melkveehouder zoeken die geen opvolger heeft en wel dolgraag wil dat zijn bedrijf wordt voortgezet', vertelt Breembroek. 'Sinds de belastingherziening in 2001 is het mogelijk om activa tegen de balanswaarde ook naar derden geruisloos door te schuiven. Hiervoor moet de opvolger wel minimaal drie jaar gezamenlijk ondernemen met de oude eigenaar in een maatschap, vof of bv. Na die drie jaar heb je als derde dezelfde fiscale faciliteiten als een zoon of dochter.'

Beginnen met pachtbedrijf

Volgens Jacob van Dijk zal bij dit soort initiatieven de overdracht van het bedrijf qua financiering toch vaak lastig zijn. 'Veel melkveehouders hebben hun hele leven hard gewerkt en de boerderij en het land vormen het pensioen. De verkoopprijs is dan veelal dermate hoog dat het voor de overnemende partij moeilijk is om de financiering rond te krijgen.' Van Dijk ziet daarom meer kansen in het starten met een pachtbedrijf. 'Er zijn in Nederland nog wel wat kerkelijke gemeenschappen, adellijke families of stichtingen die boerderijen verpachten. Het is niet eenvoudig een pachtbedrijf rendabel te runnen. Bedrijven hebben doorgaans een gezondere exploitatie bij een groot deel eigendom, maar er zijn nu eenmaal mensen die zo'n ondernemersgeest hebben dat hen zelfs het bijna onmogelijke lukt.'

In Vlaanderen begeleidt Isabelle De Wispelaere, bedrijfseconomisch adviseur bij SBB Accountants & Adviseurs, startende bedrijven. 'Het is moeilijk, maar een heel gedreven manager slaagt er doorgaans wel in om een bedrijf te ontwikkelen, mits er minimaal twintig procent eigen kapitaal ingebracht kan worden. Uiteraard staat iedere situatie op zichzelf, maar met een kapitaal van 150.000 euro kun je hier wel met de bank aan tafel. De bereidheid van de vorige eigenaar om gebouwen of grond te verpachten, speelt vaak een doorslaggevend rol. Bij overname van een bedrijf kan er ook nog een beroep worden gedaan op het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds', vertelt De Wispelaere. 'Maar verwacht bij deze stap niet dat het bedrijf in je carrière dan ook nog is te verviervoudigen.'

De Wispelaere geeft net als haar Nederlandse collega's aan dat starters voldoende achtergrond in de melkveehouderij moeten hebben om een bedrijf te starten. 'Een stap in het ongewisse is vandaag de dag niet verantwoord. De capaciteiten om een melkveebedrijf te runnen zijn eigenlijk nog belangrijker dan het beschikbare eigen vermogen.'

Dubbele handicap

Hans de Bie sluit zich daar direct bij aan. 'Bij een reguliere overname beoordelen we het geheel op de boekhouding van drie historische jaren, maar bij een starter kan dat niet. Daarom vinden we ondernemerschap, visie en strategie in deze situaties nog belangrijker. Dit is voor ons de eerste pijler, gevolgd door een kasstroomanalyse en voldoende eigen vermogen voor het bedrijf dat ontstaat.' Wanneer je als starter niet van boerenafkomst bent, heb je volgens Jakob van

Dijk daarom een dubbele handicap. 'Je hebt het geld niet en je kunt je ondernemerschap niet bewijzen. Een starter zal daarom hard moeten werken en veel doorzettingsvermogen moeten hebben. Er zijn borgstellingsfondsen en jongeren subsidies om de financiële kant van het verhaal wat op te tuigen en daarom bekijken we ieder geval serieus, maar het beste ondernemerschap is vereist.' Jan Breembroek benadrukt dat starters eerst de tijd moeten nemen om zich het boerenvak eigen te maken. 'Het is een beroep met veel facetten, die reguliere bedrijfsopvolgers in hun jeugd al meekrijgen. Het is onmogelijk dat een starter dit in één jaar leert.'

De deskundigen zijn er eigenlijk vrij eensgezind over dat het niet gezegd is dat de kansen voor starters na afschaffing van het melkquotum in 2015 veel groter zullen zijn. Weliswaar vallen de quotumkosten dan weg, maar de andere productiefactoren als grond, gebouwen, voer, mest en vee kunnen een belemmering vormen. Ook het verkrijgen van een milieuvergunning en het vinden van een afnemer van de melk zijn hobbels die

dan veelal genomen moeten worden. 'Een alternatief is starten in het buitenland. Je kiest dan vaak voor grootschalige melkveehouderij. Dat is dan ook direct een levenskeuze die je als gezin moet maken en of je er meer verdient is nog zeer de vraag', stelt De Wispelaere.

Investeerders in buitenland

Dat er op dit moment mogelijkheden zijn in het buitenland, onderstreept Frits Bennink, directeur van emigratiebegeleider Interfarms. 'Nieuwe melkers zijn nu weer echt een klantengroep bij ons, nadat het een aantal jaren wat minder is geweest. Vijf jaar geleden kwamen er erg weinig bedrijven vrij en wat te koop stond was erg duur. Maar bijvoorbeeld in Denemarken zijn de prijzen van bedrijven in vergelijking met anderhalf jaar geleden gehalveerd door de slechte melkprijs', vertelt Bennink. 'Er zijn in Denemarken nogal wat bedrijven technisch failliet gegaan door een te hoge financiering. De banken willen nu ook weer van deze bedrijven af, waardoor ze zelfs voor een starter te financieren zijn voor anderhalve euro per liter melk.' Volgens

Bennink is voor een bedrijf in eigendom in het buitenland een eigen vermogen van anderhalf tot twee ton nodig.

Voor degenen die niet meer dan 50.000 euro eigen vermogen hebben, ziet Bennink een mogelijkheid in samenwerking met een investeerder. 'Voor de Nederlandse landbouw zijn geen investeerders te vinden omdat het hier te duur is. Maar voor bedrijven in het buitenland hebben wij wel investeerders die met een starter een boerderij willen kopen en die gezamenlijk exploiteren. De starter krijgt dan een vergoeding voor het werk en een winstdeling. Met een jaar of tien kun je de investeerder uitkopen en zo toch aan een boerderij komen.'

Ondanks de opties die Bennink paraat heeft, haast hij zich om aan te geven dat ook in het buitenland vakmanschap vereist is. 'Iemand die geen sjoege heeft van koeien, kan ik niet helpen. Melken klinkt heel romantisch, maar er vroeg voor uit bed is van een heel andere orde. Starten is ook in het buitenland moeilijk en misschien moet er nog wel harder gewerkt worden dan in Nederland. Maar ik ben ervan overtuigd dat het kan.' |

ROB VANSANT EN ANN COOLS

PAGINA 34

JEFFREY BRODE EN PAULINE VERSCHOOR

PAGINA 50

ROMKE EN CORRY KINDERMAN

PAGINA 86

GOVERT EN NEL BEEKENKAMP

PAGINA 106